

گزارش سیاسی: تحلیل گفت‌وگو دولت سیزدهم

مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری

دفتر خدمات پژوهشی

مجموعه گزارش شماره ۲۷۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شناسه گزارش

گزارش سیاستی تحلیل گفتمان دولت سیزدهم		عنوان
۱۴۰۰-۵-۱۰۳۱۸		کد شناسه
دفتر خدمات پژوهشی		واحد ستادی
رضوان استاد علی دهقی		پدیدآورنده
سید محمد شفیعی - مهرداد کاشف - غلامرضا گرابی نژاد - حمید محمدی		مشاوران علمی
سعید غلامی نتاج امیری		ناظر علمی
مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری		ناشر
زمستان ۱۴۰۰		تاریخ انتشار
پدرام حاجی اسماعیلی		طراح جلد
مطالب این گزارش لزوماً بیانگر نظر رسمی سازمان برنامه و بودجه کشور و مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری نیست.		
حقوق معنوی اثر متعلق به پدیدآورندگان و حقوق مادی آن، به مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری سازمان برنامه و بودجه کشور تعلق دارد و استفاده از آن با ذکر مأخذ بلامانع خواهد بود.		
آدرس: تهران - خیابان استاد نجات‌اللهی (ویلا) - خیابان استاد جعفرشهری (سپند) - پلاک ۱۶		
شماره تماس: ۰۲۱-۴۳۳۰۶۰۰۰	شماره پیام‌رسان: ۰۹۹۲۱۵۷۵۸۴۳	
آدرس سایت: https://www.dfrc.ir/		

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
أ.....	خلاصه مدیریتی.....
۱.....	۱- زمینه.....
۱.....	۲- تحلیل.....
۲.....	۳- انتخاب‌های سیاستی.....
۲.....	۳-۱- تحول‌خواهی به عنوان دال مرکزی و استفاده از مدل‌های سند تحول دولت.....
۲.....	۳-۲- تحول‌خواهی به عنوان دال مرکزی و استفاده از مدل‌های منتج از پژوهش.....
۳.....	۳-۳- استفاده از دال‌ها و مدل‌های مبتنی بر پژوهش.....
۳.....	۳-۴- استفاده از طرح پیوست شده به نامه.....
۳.....	۴- نتیجه‌گیری و توصیه‌ها.....
۴.....	منابع.....
۵.....	پیوست.....

خلاصه مدیریتی

این گزارش به تحلیل طرح گفتمان دولت سیزدهم پرداخته و پس از بیان نقایص آن و مواردی که می‌تواند به ارتقای آن کمک کند، جایگزین‌های این طرح را مورد مقایسه قرار می‌دهد. این جایگزین‌ها عبارتند از استفاده از مدل‌های منتج از طرح تحول دولت؛ استفاده از مدل‌های منتج از پژوهش؛ استفاده از دال و مدل‌های منتج از پژوهش انجام شده در این مرکز و استفاده از طرح گفتمان دولت سیزدهم همراه با اصلاحات. توصیه نهایی این گزارش، تمرکز بر گفتمانی است که دال‌ها و مدل‌های آن ریشه در نظرات مردم و صاحب‌نظران داشته و همچنین سند تحول را در نظر گرفته باشد.

۱- زمینه

بر اساس نامه مرکز پژوهشی مطالعات راهبردی توسعه خطاب به رئیس جمهور محترم، گفتمان دولت سیزدهم مبنی بر تحول‌گرایی هنوز شکل نگرفته است. وجود گفتمان جدید برای هر دولت ضروری بوده و به تقویت همدلی و انسجام درون جامعه کمک می‌کند. طرح پیوست به این نامه به دنبال فراهم آوردن چارچوب نظری گفتمان برای دولت سیزدهم است. این گفتمان در صورت تثبیت می‌تواند به مطالبات مردمی جهت داده و زمینه همکاری میان بخش‌هایی از جامعه و دولت را فراهم نماید.

۲- تحلیل

طرح چارچوب گفتمان دولت سیزدهم از سوی مرکز پژوهشی مطالعات راهبردی توسعه در حالی مطرح شده است که سند تحول دولت در حال شکل‌گیری بوده و به زودی از آن رونمایی می‌شود. اگر گفتمان پیشنهادی بر اساس شعار تحول‌خواهی دولت سیزدهم مطرح شده است باید با محورهای سند تحول، هم‌خوان باشد تا بتواند در جامعه نهادینه گردد. در صورت ناهمخوانی گفتمان تحول‌گرایی با سند تحول، این گفتمان به حاشیه رانده شده و بر فرایند سیاست‌گذاری مؤثر نخواهد بود.

نامه مرکز پژوهشی مطالعات توسعه با عنوان **اعلام آمادگی برای روشن کردن ابعاد و جنبه‌های دکترین حضور در میان مردم**، ارسال شده است. در حالی که طرح پیشنهادی این مرکز حول **گفتمان تحول‌خواهی** ترسیم شده و به دکترین حضور در میان مردم اشاره‌ای نکرده است. علاوه بر این، دکترین دولت مردمی، می‌توانست به عنوان یکی از مدلول‌های گفتمان تحول‌خواهی، مورد بررسی قرار گیرد.

دال مرکزی گفتمان دولت سیزدهم در این طرح، تحول‌خواهی معرفی شده است؛ اما مدلول‌های مرتبط با آن با دال‌های شناور خلط شده‌اند. مدلول، مصداقی است که یک دال بر آن دلالت می‌نماید. به عبارت دیگر، مدلول نشانه‌ای است که دال^۱ مورد نظر را معنا می‌کند.^۲ در حالی که دال شناور دالی است که مدلول آن ثابت نیست و گفتمان‌های مختلف برای انتساب مدلول مورد نظر خود به آن با هم در رقابت هستند.^۳ بنابراین مشخص نیست که مدیریت پاسخگو و جهادی، امید و اعتماد، برنامه‌محوری، عدالت و شایسته‌سالاری، قانون‌مداری و مشارکت مردمی، مدلول‌های تحول‌خواهی هستند یا دال‌های شناور این گفتمان؛ به عبارت دیگر، مشخص نیست که این شش مورد، مصداق‌های تحول‌خواهی هستند و به آن معنا می‌دهند یا دال‌هایی شناوراند که در

---

1. Signifier
2. Signified
3. Floating Signifier

سایه تحول‌خواهی معنا می‌یابند. اگر این موارد را دال‌های شناور در نظر بگیریم، عملیاتی کردن آنها پیچیده و غیرممکن خواهد بود.

همچنین مبانی نظری و روشی برای انتخاب مدلول‌ها یا دال‌های شناور این طرح وجود ندارد. علاوه بر موارد فوق، این طرح مشخص نمی‌کند که گفتمان پیشنهادی‌اش چگونه ایجاد و با چه سازوکارهایی بر گفتمان‌های دیگر غالب می‌شود. سرانجام، این طرح برای تألیف گفتمان دولت سیزدهم و تعیین دال‌ها و مدلول‌های آن می‌تواند از سند تحول دولت و پژوهش‌های انجام شده در این زمینه بهره‌بردار و در استفاده از منابع محدود دولت، حداکثر صرفه‌جویی را نماید.

۳- انتخاب‌های سیاستی

۳-۱- الف. تحول‌خواهی به عنوان دال مرکزی و استفاده از مدلول‌های سند تحول دولت

سند تحول دولت در دست تألیف و شامل ۳۷ موضوع کلان است. می‌توان تحول‌خواهی را همچنان به عنوان دال مرکزی در نظر گرفت و با استفاده از موضوعات کلان سند تحول، مدلول‌های مرتبط با دال مرکزی تحول‌خواهی را تألیف کرد. به عبارت دیگر، سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران در کشور بر ایده‌های موجود در طرح تحول تمرکز کرده و آنها را گفتمان‌های مرتبط با سیاست‌گذاری مورد استفاده قرار دهند. این یکی از راه‌هایی است که کمک می‌کند ایده‌ها یا مدلول‌های موجود در سند تحول بر ایده‌های دیگر غالب و به گفتمان هژمون تبدیل شوند.

۳-۲- ب. تحول‌خواهی به عنوان دال مرکزی و استفاده از مدلول‌های منتج از پژوهش

اگر فرض کنیم که سند تحول هنوز آماده نشده است و می‌توان مدلول‌های جدیدی را برای دال تحول‌خواهی در نظر گرفت، می‌توان مواردی مانند مقابله با فساد، کاهش فقر، تدوین سیاست‌های خارجی در جهت پیشرفت اقتصادی و اجتماعی کشور و مدیریت حجم نقدینگی را به عنوان مدلول‌های تحول‌خواهی مطرح کرد. این موارد حاصل پژوهشی با عنوان نقشه اولویت‌ها و فوریت‌های توسعه ایران بوده که با هم‌اندیشی نزدیک به ۲۰۰ کارشناس خبره در موضوعات مختلف، توسط مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری سازمان برنامه و بودجه کشور در سال ۱۴۰۰ تهیه شده است. این پژوهش به دنبال یافتن بخش‌هایی بوده که با ایجاد تغییر در آنها، بیشترین میزان تحول و پیشرفت در کشور حاصل شود. مدلول‌های فوق‌الذکر دارای پشتوانه نظری و پژوهشی می‌باشند و قابلیت تطابق با سند تحول دولت را دارند. تمرکز بر این مدلول‌ها، علاوه بر تأثیرگذاری بر گفتمان دولت سیزدهم، می‌تواند موجب اجماع مردم و صاحب‌نظران بر استراتژی پیشرفت ایران باشد. همچنین با ورود این مدلول‌ها به نهادهای کشور می‌توان انتظار تثبیت و فهم آنها از سوی شهروندان را داشت.

۳-۳- ج. استفاده از دال‌ها و مدلول‌های مبتنی بر پژوهش

اگر فرض کنیم که سند تحول هنوز آماده نشده است، می‌توان از دال‌های محوری دیگری که از تحول‌خواهی ملموس‌تر هستند و حاصل پژوهش و نظرخواهی از مردم است، استفاده کرد. به طور مثال، **بهبود معیشت مردم** به عنوان یک دال محوری، هم بر اساس واقعیت‌های اقتصادی و اجتماعی جامعه بوده و هم حاصل نظرخواهی از خبرگان می‌باشد. این دال همچنین بیشتر از تحول‌خواهی به تعریفی که از دال مرکزی وجود دارد، نزدیک است. در سایه دال مرکزی است که سایر دال‌ها معنا پیدا می‌کنند. همچنین مدلول‌ها را می‌توان بر اساس پژوهش و نظرخواهی انجام شده از خبرگان در نظر گرفت. همچنین مفهوم بهبود معیشت اقتصادی مردم و مدلول‌هایی مانند مقابله با فساد و فقر را می‌توان با شاخص‌ها اندازه‌گیری کرد.

۳-۴- د. استفاده از طرح پیوست شده به نامه

برای استفاده از این طرح، باید کاستی‌ها و نقایص آن که در قسمت تحلیل گزارش مطرح شد، برطرف گردیده، تکلیف مدلول‌ها و دال‌های شناور در طرح مشخص و بر اساس مبانی نظری و روشی، انتخاب شوند. همچنین مدلول‌ها در این طرح می‌توانند بر اساس پژوهش انجام شده (مورد اشاره در مورد ب) و سند تحول دولت انتخاب شوند. اگر مدلول‌های این طرح با نهادهای دولت سیزدهم هماهنگ و هم‌خوان نباشند، به حاشیه رانده می‌شوند.

۴- نتیجه‌گیری و توصیه‌ها

به نظر می‌رسد که استفاده از گفتارانی که دال‌ها و مدلول‌های آن ریشه در نظرات مردم و صاحب‌نظران داشته و سند تحول را در نظر گرفته باشد، می‌تواند پایایی بیشتری داشته و **اعتماد مردم** را بیشتر جلب کند. اگر این گفتار بر پایه نیازهای مردم باشد، مخاطبان بیشتری می‌یابد و زمینه‌های مشارکت مردم در تحقق اهداف دولت فراهم می‌شود. بر همین اساس، گفتار دولت سیزدهم بر مبنای دال مرکزی **تحولخواهی** یا **بهبود معیشت مردم** توصیه می‌شود و مدلول‌های آن مواردی مانند **مقابله با فساد و فقر** می‌تواند باشد.

منابع

استادعلی دهقی، رضوان (۱۴۰۰). طرح پژوهشی نقشه اولویت‌ها و فوریت‌های توسعه ایران، مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری.

Lacla, E., and Mouffe, C. (1996). *Hegemony and Socialist Strategy: Toward a Radical Democratic Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

بسمه تعالی

گفتمان دولت سیزدهم

هدف

هدف از این طرح، فراهم آوردن چارچوبی نظری و عملی است برای اقصاء، اجماع و بسیج شمار هر چه بیشتری از مردم بویژه نیروهای تحول‌خواه در سطوح گوناگون جامعه. تحلیل گفتمانی با تولید و اشاعه نظام معنایی و ارزشی جدید می‌تواند فضایی وحدت‌آفرین، امیدبخش، پرطراوت و مثبت برای جهت‌دهی به تحولات و جلب حمایت مردمی فراهم آورد.

ضرورت طرح

وجود یک گفتمان جدید برای ریاست جمهوری نه فقط نشانه برنامه محوری و هدقمندی اقدامات دولت جدید بلکه اراده شخص رئیس‌جمهور برای پیش بردن و به نتیجه رساندن آن است. از این گذشته، گفتمان ریاست جمهوری موجب انسجام، همسویی و هم‌دلی بیشتر در بین مدیران و کارگزاران جامعه بویژه در بخش عمومی می‌شود و بر کارایی و اثربخشی سیاست‌های عمومی می‌افزاید. این گفتمان در صورت ترویج و تعمیق می‌تواند به مطالبات مردمی جهت‌دهی کند و زمینه همکاری میان بخش‌های گوناگون جامعه را در راه دست‌یابی به هدف‌های گفتمانی هموار نماید.

دال مرکزی

منظومه گفتمانی دولت سیزدهم حول دو دال محوری شکل گرفته است: «تحول خواهی» به منزله دال مرکزی، و «ایران مقتدر» به منزله دال آرمانی. نخست درباره دال مرکزی «تحول خواهی» توضیح می‌دهیم. در گفتمان حاضر، دال مرکزی مفهوم «تحول خواهی» است که سایر دال‌ها و مفاهیم مرتبط، حول آن جمع و مفصل‌بندی می‌شوند.

مفهول تحول‌خواهی به مثابه دال مرکزی گفتمانی ریاست جمهوری سیزدهم با هویت این دولت عمیقاً گره خورده است.

با قبول «تحول خواهی» به عنوان دال مرکزی، باید منظومه‌ای از مدل‌های مرتبط (دال‌های شناور) را در پیوند با دال مرکزی شناسایی و معرفی کرد. در این مرحله، برجسته‌سازی معانی همسو و همپیوند با دال مرکزی از اهمیت خاصی برخوردار است زیرا بدون معنا بخشی‌های مرتبط و هدفمند و تثبیت آنها، فرایند مفصل‌بندی گفتمانی با موفقیت روبرو نخواهد شد.

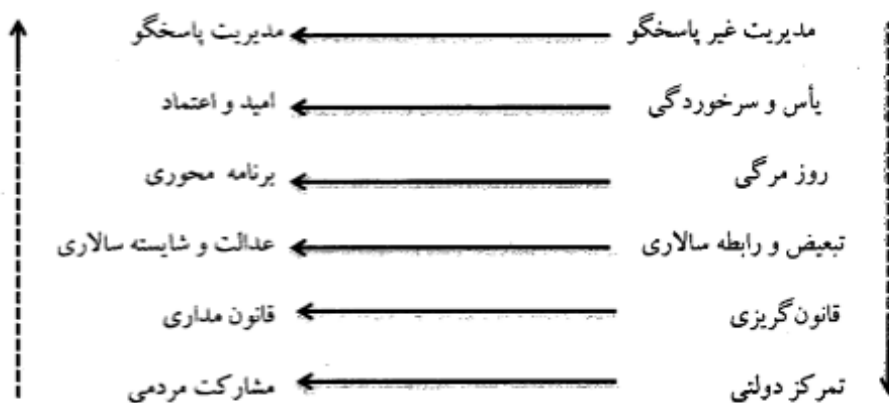
مدلول‌ها (دال‌های شناور)

با در نظر گرفتن سخنرانی‌های انتخاباتی و برنامه‌های اعلامی دولت سیزدهم، چند مفهوم کلیدی به عنوان دال‌های شناور شناسایی شده‌اند که در مراحل بعدی می‌توان در فرایند اصلاح و تعدیل، بعضی از آنها را حذف و یا با یکدیگر ترکیب نمود. همچنین می‌توان مفاهیم تازه‌ای را با توجه به اقتضائات آتی بر آنها افزود. در حال حاضر دال‌های شناور زیر برای ایجاد الگوی مفهومی به شرح زیر پیشنهاد می‌شوند:

- (۱) مدیریت پاسخگو و جهادی
- (۲) امید و اعتماد
- (۳) برنامه محوری
- (۴) عدالت و شایسته‌سالاری
- (۵) قانون‌مداری
- (۶) مشارکت مردمی

مفاهیم یاد شده در بالا را می‌توان به صورت مفاهیم دوگانه زیر صورت‌بندی نمود.

این صورت‌بندی، کارکردی مضاعف دارد: از یک سو «غیریت بخشی» گفتار را محقق می‌سازد، و از سوی دیگر، به صورت مفاهیم دو قطبی آرمانی (ideal type) امکان نظریه‌پردازی را در مراحل بعد فراهم می‌کند.

دال آرمانی^۱

دال آرمانی، فضایی را برای ترسیم وضعیت مطلوب در آینده فراهم می‌سازد. دال آرمانی باید به مفهومی جذاب، امید بخش و فراگیر اشاره کند که به آرزوها و آرمان‌های همگانی و ملی جامعه عمل می‌پوشاند و «اراده عمومی» و «خواست ملی» را در قالب «جامعه آرمانی» محقق می‌سازد. دال آرمانی باید هم‌زمان با تبیین اراده خلل‌ناپذیر دولت سیزدهم در جهت تحقق شرایط آرمانی (ایران مقتدر)،

۱- در ادبیات گفتاری غالباً از اصطلاح دال میان‌نهی استفاده می‌شود که ترجمه empty signifier است. در این طرح با توجه به کاربرد خاص این اصطلاح از دال آرمانی استفاده شده است.

غفلت‌ها، کوتاهی‌ها و کاستی‌های گذشتگان (هم تاریخی و هم دولت‌های سابق) را برجسته کند. مردم باید نهایتاً باور کنند به دوره جدیدی گام نهاده‌اند که باید با همکاری و تعاون خودشان ایرانی نو و سرافراز را شکل دهند: ایرانی مقتدرتر از گذشته که می‌تواند الگوی بسیاری از جوامع اسلامی و غیر اسلامی باشد.

دال میان نهدی نگاهی معطوف به آینده و خصلتی آینده‌نگر دارد. اما نه به معنای رایج آن که عمدتاً به ارائه چند سناریو می‌انجامد. روش پیشنهادی، «پس‌نگری» (backcasting) است که ابتدا آینده مطلوب را ترسیم و تصویر می‌کند و در ادامه می‌کوشد با نگاه به پشت سر و حرکت به سوی زمان حال، گام‌ها و مراحل را برای محقق کردن آینده مطلوب تعیین نماید.

سخن پایانی

این طرح، طرحی اجمالی و در حکم طرح مقدماتی و اولیه است که در صورت تأیید کلیات می‌تواند بسط داده شود و ابعاد نظری آن با تمهیدات عملی، کاربردی، راهکارهای اجرایی و ملاحظات پایشی همراه گردد. قوت این طرح در مفهوم سازی دو قطبی، تأکید بر دال آرمانی (ایران مقتدر)، تأکید بر ارزش‌های مردم‌گرا، نگرش آینده‌نگر (به روش پس‌نگر) و ظرفیت تبدیل آن به یک گفتمان جامع پیشرفت برای جمهوری اسلامی ایران است.

پیوست ۲: مرور نقد و بررسی‌های صورت گرفته پیرامون طرح

- ۱- طرح با عنوان (گفتمان دولت سیزدهم) یا آمادگی برای تدوین دکترین «حضور در میان مردم» به بیان کلیات اکتفا کرده و در قالب یک طرح پژوهشی و یا نظری، سازواره لازم را ندارد.
- ۲- ادبیات به کار رفته در طرح رویکردها، روش‌ها و تکنیک‌ها و فنون دقیق و شفافی را برای تبیین مسائل مطروحه در طرح مانند تعامل و ارتباط با مردم، کارایی و کارآمدی دولت، تحول‌گرایی، عدالت‌محوری را ارائه نکرده است؛ بنابراین، لازم است هریک از مسائل و موارد مطرح شده به صورت دقیق و علمی تشریح و تبیین گردد.
- ۳- همان‌طور که در متن نامه و طرح پیشنهادی آمده است علی‌الظاهر ارائه‌دهندگان طرح به دنبال اجرای طرح و یا طرح‌های پژوهشی هستند، اما پیوست ارائه شده چارچوب علمی طرح پیشنهادی (RFP) را ندارد و لازم است اگر هدف انجام طرح پژوهشی است موضوع به صورت دقیق و در قالب پروپوزال طرح پژوهشی تدوین و ارائه شود.
- ۴- در قسمت هدف؛ اهداف بسیار کلی مطرح شده است. روش‌شناسی و چارچوب نظری خاصی در نظر گرفته نشده است.
- ۵- دال‌های عنوان شده در طرح بسیار کلی است و هریک می‌تواند مبنایی برای یک یا چند طرح پژوهشی خاص باشد. به عنوان مثال کارآمدی و عدالت‌محوری را در دستگاه‌های دولتی چگونه می‌توان ارزیابی کرد. همین دو موضوع محورها و مؤلفه‌های ریزتری دارند که نیاز به تأمل بیشتر می‌رود.
- ۶- در خصوص دال‌های مطرح شده مانند مشارکت مردمی، برنامه‌محوری، کارآمدی و عدالت‌محوری مراکز مختلف و رسانه‌های همسو با دولت در حال گفتمان‌سازی و تشریح برنامه‌های دولت هستند و به نظر می‌رسد انجام کار پژوهشی چندان مفید فایده نخواهد بود و مطلوب است منابع و اعتبارات صرف ارتقاء سیستم‌های مستقر در حوزه کارآمدی یا عدالت‌محوری و یا مشارکت گردد. به عنوان مثال سامانه‌های: پاسخگویی، تسریع امور اجرایی و دولت الکترونیک، تعریف و در صورت وجود، ارتقاء داده شود تا در عمل و اجرا مردم نتیجه کارآمدی را رؤیت و احساس کنند.
- ۷- بدیهی است گفتمان‌سازی و تبلیغات می‌تواند بخشی از فعالیت هر دولت باشد که در این دولت نیز به این مهم در عرصه رسانه‌ها توجه لازم صورت می‌گیرد.
- ۸- بین دو مفهوم حضور فیزیکی در میان مردم و دولت مردمی تفاوت جدی وجود دارد. دولت مردمی به مفهوم توجه به آحاد مردم، خواست‌ها، نیازها و نگرش‌های آنان است. این مهم لزوماً از طریق حضور

فیزیکی در میان مردم محقق نمی‌شود بلکه نیازمند اراده جدی و خواست واقعی و کمک به بسترسازی سازمانی، نهادی و قانونی است.

۹- اگر حضور در میان مردم به اندازه و در حدی باشد که ریاست محترم جمهور از نزدیک با برخی از موضوعات و مسائل مهم آشنا شوند شاید کمک‌کننده باشد، اما اختصاص وقت و بودجه قابل توجه به سفرهای استانی و اخذ تصمیمات فوری که بعضاً مغایر با برنامه‌های مصوب کشور نیز باشد، ممکن است حتی خلاف هدف والای دولت مردمی باشد.

۱۰- داشتن یک شعار محوری برای یک دولت کمک‌کننده است. در این میان شعار تحول‌خواهی از ضرورت‌های نظام حکمروایی کشور می‌باشد که به‌خوبی انتخاب شده است.

۱۱- همان‌گونه که در دال‌های شناور الگوی مفهومی پیشنهاد شده است، قانون‌محوری و برنامه‌محوری از ارکان اصلی این الگو می‌باشند؛ بنابراین شایسته است بر اساس همین دو رکن، تحول‌گرایی یا تحول‌خواهی در برنامه‌های قانونی و رایج کشور ساری و جاری گردند و یک مرجع دیگر به مراجع متنوع تصمیم‌گیری اضافه نشود.

۱۲- در مجموع دال‌های اشاره شده در این پیشنهادیه از جمله مسائل و یا اهداف بسیار مهم هستند که توجه ویژه به آنها ارزشمند است؛ اما این موضوعات به طور مکرر در ادوار مختلف به عنوان شعار مطرح شده و لزوماً در عمل اتفاق نیفتاده است. ضمن این که برخی از این دال‌ها به طریقی در ارتباط با دال‌های دیگر هستند. به عنوان مثال اگر شایسته‌سالاری اتفاق بیفتد به پاسخگویی، عدالت‌محوری، قانون‌مداری و برنامه‌محوری کمک می‌شود و باعث افزایش اعتماد اجتماعی و امید شده و در نهایت مشارکت مردم افزایش می‌یابد. به هر حال بدون تردید عملی شدن این اهداف به توسعه کشور و موفقیت دولت مستقر کمک خواهد کرد.

۱۳- لازمه تحول‌گرایی، اصلاحات اساسی در نظام سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کشور است که منجر به افزایش کیفیت حکمروایی در کشور شده و با تغییر در ریل‌گذاری‌ها و اولویت‌بندی‌ها، توسعه ایران اسلامی را شکل دهد. با این همه بازخورد شعار اصلی دولت مبنی بر «تحول‌گرایی» در سند تحول دولت نمود یافته است، به گونه‌ای که به طور ضمنی پذیرفته شده که کلیات آن می‌تواند راهنمای برنامه تحولی دولت باشد. از این منظر شاید نوعی هم‌پوشانی در این ارتباط به نظر برسد. با این حال، انجام پژوهشی مستقل در این راستا و تجمیع نظرها و دیدگاه‌های رئیس جمهور محترم در زمان

- انتخابات و بعد از آن جهت شکل‌دهی یک چارچوب منسجم و جامع برای ایجاد فهم مشترک و وحدت رویه در خصوص «تشکیل دولت مردمی، ایران قوی» بلامانع و مطلوب نیز است.
- ۱۴- ذکر این نکته ضروری است که از یک طرف، هدف از ایجاد گفت‌وگو و دکتین جدید، با توجه به محورهای مطروحه از جنس حکمرانی است و تغییر در حکمروایی کشور در جهت افزایش کیفیت آن مورد نظر است و از طرف دیگر، با توجه به اینکه دکتین دربرگیرنده مجموعه‌ای از باورها، رهنمودها و آموزه‌ها است که برای مقصودی عملیاتی سازمان یافته و نقش راهنما و چارچوب را دارد و نیز دکتین در سیاست نیز شامل مجموعه اقدامات و خط‌مشی سیاسی یک دولت‌مرد است که دارای جنبه ابتکاری بوده و آثاری بر جای می‌گذارد که مشابه اقدامات و سیاست‌های دولت‌مردان دیگر نیست، لذا بهتر است اجرای چنین طرحی در مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری صورت پذیرد تا اهداف آن در ارتباطات تنگاتنگ با نهاد ریاست‌جمهوری، بررسی و عملیاتی شوند.
- ۱۵- سطح ورود به مسائل مورد رسیدگی و دسته‌بندی آنها در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی و نوع اقدام برای آنها حائز اهمیت است.
- ۱۶- ورود به مسائل با حوزه اثر محدود و یا افتتاح طرح‌ها در حیطه کاری وزارتخانه‌ها است و متناسب با جایگاه رئیس‌جمهور نیست.
- ۱۷- تعیین یک محور اصلی برای دولت (شعار اصلی) و شکل‌دهی نظام برنامه‌ریزی و پایش عملکردها بر مبنای آن می‌تواند اقدام مناسبی باشد.